

MALİYET YÖNETİMİ BİLGİSİNİN KULLANIM DÜZEYİ VE AMACININ MALİYET ETKİNLİĞİ ÜZERİNE ETKİSİ

Orhan BOZKURT, Doç. Dr.

Bursa Uludağ Üniversitesi, İnegöl İşletme Fakültesi,

obozkurt@uludag.edu.tr,

ORCID: 0000-0001-5797-3370.

Selim YAŞAR

selimyasa@gmail.com

ÖZET

Üretim işletmelerince maliyet bilgi sistemlerinin kurulması ve kullanılması, ürün maliyetlerinin hesaplanmasında daha fazla önem kazanmıştır. Özellikle son yıllarda artan rekabet ortamı, bir taraftan birim maliyetleri daha doğru hesaplamayı gerektirirken diğer yanda faaliyetlerin kontrolü ve gelecek kararlarının alınmasında doğru maliyet bilgilerine ihtiyaç duymaktadır. Bu çalışma işletmede üretim ve satış kararlarına etki eden maliyet bilgilerinin kullanıcıları tarafından nasıl elde edildiği ve doğru maliyet raporlarına ulaşabilmede maliyet sisteminin sağladığı faydayı ölçmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla üretim işletmeleri yöneticilerinin maliyet tabanlı davranışlarını ölçmek üzere anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 23 ile analize tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; işletmelerde maliyet hesaplayanların, maliyet yönetim bilgisine sahip olmaları durumunda, daha etkin bir maliyet yönetimi gösterdikleri, elde edilen güvenilir bilgiler sayesinde daha fazla bu sistemi kullanmayı düşündükleri ve bu yöntemi kullanma sonucunda bekledikleri sonuçların gerçekleştiği bilgilerine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: MALİYET YÖNETİMİ BİLGİSİ, MALİYET SİSTEMİ KULLANIM DÜZEYİ, MALİYET SİSTEMİ KULLANIM AMACI, MALİYET YÖNETİMİ ETKİNLİĞİ

Jel Kodları: M41, M42.

THE EFFECT OF THE LEVEL AND PURPOSE OF USE OF COST MANAGEMENT INFORMATION ON COST EFFICIENCY

ABSTRACT

The establishment and use of cost information systems by production enterprises has become more and more important in calculating product costs. Especially in recent years, the increasing competitive environment requires more accurate calculation of unit costs on the one hand, and accurate cost information is needed for controlling other side activities and taking future decisions. This study aimed to measure how the cost information that affects the production and sales decisions of the enterprise is obtained by the users and the benefit of the cost system in reaching the correct cost reports. For this purpose, a questionnaire was applied to measure the cost-based behaviors of the managers of production enterprises. The obtained data were analyzed with SPSS 23. According to the results obtained; It has been reached to the information that the cost calculators in the enterprises show a more effective cost management if they have cost management information, they think to use this system more thanks to the reliable information obtained, and the objectives they expect are realized as a result of using this method.

Key Words: Cost Management Knowledge, Cost System Purposes, Cost System Complexity, Cost Management Effectiveness, Management Performance

Jel Codes: M41, M42.

1. GİRİŞ

Günümüzde üretime etki eden maliyetlerinin gittikçe arttığı görülmektedir. İşletmeler maliyetlerini düşürmek ve rekabetçi fiyat teklifleri verebilmek için üretim maliyetlerini kontrol etmenin yollarını aramaktadır. Bunun için işletmeler, bir taraftan üretim maliyetlerine doğrudan etki eden maliyet bileşenleri ile ilgili çözümler aranırken diğer yanda işletme içi süreçlerin iyileştirilmesi ve yönetim performansını artırarak maliyetlerini kontrol etme arayışı içindedirler. İşletmeler, üretim süreçlerini daha iyi takip edebilmek ve maliyetlerini gerçekçi bir şekilde hesaplayabilmek için, bünyelerinde bilgi sistemlerinden yararlanarak üretim takip ve maliyet muhasebesi sistemleri oluşturmaya çalışmaktadırlar (Dalğar, 2012:30). Böylece işletmede üretilen ürünlerin üretim maliyetleri hesaplanabilmekte ve müşterilerden gelen fiyat teklifleri daha iyi değerlendirilebilmektedir.

Maliyetlerin hesaplanması için geçmişten günümüze farklı maliyet sistemler uygulanmıştır. Genel olarak maliyet sistemleri geleneksel ve çağdaş yöntemler olarak adlandırılmaktadır. Ülkemizde önemli düzeyde geleneksel (klasik) yöntemlerin daha fazla kullanıldığını, çağdaş maliyet yöntemlerinin (zaman esaslı maliyetleme, hedef maliyetleme, just in time vb.) kullanımının sınırlı olduğu söylenebilir. Bu genel iki yöntem literatürde tartışılmaktadır. Geleneksel maliyet sistemlerinin yetersiz bilgi sağladığını belirten (Ploss, 1990:20) aynı zamanda bu bilgilerin yönetim muhasebesi için tehlike oluşturduğunu söylemektedir. Geleneksel maliyetlendirme sistemlerinde, üretim sürecinin her aşamasında ürüne maliyet eklendiğini ifade eden (Maher, 1997:54) gelecekte bu yöntemin ihtiyacı karşılayamayacağını belirtmiştir. Yazar geleneksel maliyetleme yerine geriye dönük maliyetlendirme yöntemini önererek bu yöntemde envanter seviyelerinin minimumda tutulacağını belirtmiştir.

Yaşanan küresel rekabet nedeniyle çağdaş maliyet yöntemlerden olan hedef maliyetleme yöntemi daha fazla önem kazanmıştır. Çağdaş maliyet yönetimi anlayışını; işletmelerin maliyetlerini düşürmek ve stratejik pozisyonlarını iyileştirmek

için maliyet yönetim tekniklerinin uygulanması olarak tanımlayabilir (Cooper ve Slagmulder, 2003: 5). Bu yöntem; bir ürünün yaşam süresi boyunca maliyetlerinin düşürülmesini hedef alan ve satış faaliyetlerinin kontrolüne yönelik olarak geliştirilen stratejik bir kar ve maliyet yönetim sürecidir (Kaya, 2010: 315). Tabii bu sistemin işletmenin beklentilerine cevap vermesi aynı zamanda işletmeye has bir yöntemle maliyetlerin hesaplanması gerekir. Etkili ve kapsamlı bir maliyet sisteminin uygulanması, işletme yönetimleri için önemli bir zaman alıcı süreçtir. Eğer maliyet sistemi gerektiği gibi, işletme fonksiyonel yapısına uygun kurulursa ve uzmanları tarafından yönetilirse işletme yönetiminin performansını artırır (Copper & Kaplan, 1992).

İşletmelerde kullanılan maliyet sistemlerinin yönetim performansı üzerinde olumlu etkisinin olacağını öne süren (Uyar & Kuzey, 2016:169) yapmış olduğu çalışmada elde ettikleri bulguya göre; işletmenin maliyet sistemini tasarlaması ve kurması tek başına firma performansını etkilemediğini, istenilen performansa ulaşabilmek için yönetim muhasebesi uygulamalarının kullanılması ile istenilen sonucun elde edileceği tespit edilmiştir. Yazarlar çalışmalarında yönetim muhasebesinin önemini ortaya koyarak bu muhasebenin ve uygulamalarının maliyet sistemlerinin ve performansında önemli yeri olduğunu belirlemişlerdir.

Maliyet yönetimi bilgisi üzerinde çok çalışılan bir konu değildir. Bu bakımdan maliyet bilgisinin daha iyi açıklanması gerekir. Özellikle maliyet sistemlerinin kurulmasında bu bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü maliyet sistemlerinin kurulabilmesi ve işleyebilmesi için öncelikle finansal verilerin doğruluğu daha sonra da bu verilerin işletmede üretim maliyetlerinin en uygun seviyesi için maliyetlerin yönetilmesine ihtiyaç vardır. Maliyet yönetimi bilgisi; mümkün olabildiği ölçüde en düşük maliyetle etkin bir anlayışla üretkenliği en üst seviyeye çıkararak kaynakları en uygun şekilde yönetmedir. Yöneticilerin performansının belirlenmesinde maliyetler ve maliyet sistemleri hakkındaki bilgi sahibi olmak önemli bir performans ölçüsü olur

(Mahoney ve ark., 1965; Al-Omiri & Drury, 2007; Usry ve ark., 1988; Hansen ve ark., 2007; Abata, 2014:6; Henri ve ark., 2016:270; Uyar & Kuzey, 2016; Sanchez ve ark., 2019: 265). Yöneticilerin performansının artmasına sadece sistem hakkında bilgi sahibi olmak yetmemektedir. Ayrıca maliyet sistemi kullanma amacının ve buna bağlı maliyet sisteminin ne ölçüde etkin çalıştığına da önemi büyüktür. Diğer yanda işletmede maliyet hesaplamalarında önemli belirsizlik içeren ve karmaşık bir yapıya sahip olan genel giderlerin dağıtımının da objektif yöntemlerle belirlenmesi gerekir.

Bu çalışma, birinci bölümdeki giriş kısmına ilaveten şu aşamalardan oluşmaktadır. İkinci bölümde kavramsal çerçevenin belirlenmesi ve çalışmanın hipotezlerini oluştururken, üçüncü bölümde çalışmanın yönteminin belirlenmesini ve araştırma verilerinin ölçümünü ortaya koymaktadır. Dördüncü bölümde teorik sonuçlar ele alınarak ortaya çıkan sonuçların tartışılması, araştırmanın bulguları ve kısıtları ele alınmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE HİPOTEZLER

Üretim maliyetlerinin hesaplanmasında maliyet bilgilerine ihtiyaç duyulur. Bu bakımdan maliyet kavramı geçmişten günümüze üstünde durulan ve araştırılan bir konu haline gelmiştir (Chenhall and Langfield-Smith, 1998; (Fawcett ve diğerleri, 2000; Tichacek, 2005; 2006; Schoute, 2009; Wong-On-Wing ve ark., 2010; Kırılı & Kayalı, 2010; Al-Omiri & Drury, 2007; Uyar & Kuzey, 2016). Dünya piyasalarında her sektörde meydana gelen maliyet artışları ve buna bağlı olarak daha fazla hissedilen rekabet, maliyete etki eden unsurların iç ve dış nedenlerinin daha fazla araştırılmasını gerektirmiştir.

Maliyete etki eden birçok unsurdan biri de çalışan maliyetleridir. Bir işletmenin rekabet edebilmesi için, genellikle ucuz işgücü maliyetlerinden yararlanması gerekir (Fawcett ve diğ., 2000:479). Diğer yanda madde ve malzeme giderleri ile beraber genel gider de maliyetin önemli unsurudur. Bilinen bu maliyetlerin yanında öngörülemeyen ya da bir başka ifade ile görülmeyen (örneğin ürün iadeleri sebebiyle ortaya çıkan

maliyetler, niteliksiz personel çalıştırma ve müşteri kaybetme vb.) maliyetlerin olduğunu söyleyebiliriz. İşletmeler maliyetlerini yönetebilmek ve işletme performanslarını artırabilmek için bu görünmeyen maliyetleri de kontrol altına almaları gerekir. Bu kapsamda maliyet yönetimi bilgisine sahip olmak, maliyet sisteminin karmaşıklığı (genel giderlerin dağıtımındaki yapısal karmaşıklık) hakkında ve maliyet sisteminin kurulması gerekliliği yanında bu sistemin etkinliği konusunda işletme çalışanları arasında sinerji oluşturarak daha iyi performans elde edilebilir. Aksi durumda maliyetleri daha iyi yönetebilmek için sadece üretim giderlerini (ilk madde ve malzeme, işçilik ve genel giderler) azaltmak olmamalıdır. Örneğin maliyetlerin yükselmesi ile beraber ilk planda işgücünü azaltmak bir maliyet yönetimi çözümü olmayabilir. Önemli olan iş gücünü daha verimli çalıştırarak, mevcut kaynakları ve fırsatları daha iyi yönelterek bir taraftan daha kaliteli ürünler almak diğer yandan üretim kapasitesini artırabilmektir.

Maliyet yönetimi kavramı, işletme maliyetlerini üretim süreçlerinde yönetilmesi gerekli bir girdi olarak görmekte ve maliyetlerin planlaması, yönetimi ve düşürülmesi konularını içermektedir. (Kırlı & Kayalı, 2010:94). Bir başka tanımlamaya göre; maliyet yönetimi; uluslararası piyasalarda maliyet ve kalite ile rekabetçi ürünlerin ya da hizmetin üretilmesinde yöneticilere yardımcı olacak bilgiler sağlaması (Yükçü, 2007:377), işletme faaliyetlerinin düzenlenerek bunların maliyetlerinin veri olarak elde edilmesi ve yönetimde kararlar için kullanılması (Karcıoğlu, 2000:62) olarak tanımlanabilir.

Maliyet yönetimi; temelde işletme faaliyetlerinin kontrolü, planlanması ve işletme kaynaklarının etkin kullanımını kapsamaktadır (Al-Omiri & Drury, 2007; Uyar & Kuzey, 2016). Bu amaçlara ulaşılmasında yönetimin sergileyeceği performans daha fazla önem kazanmaktadır. Yöneticiler maliyetlerin bilinmesinde ve etkin kullanım sağlanmasında istekli olmalıdırlar. Bu bakımdan yöneticiler daha çok maliyet bilgilerini artırarak maliyet yönetiminde etkili olan karmaşık gider dağılımını

çözmede ve maliyet sisteminin kurulmasını amaçlayarak kendi performanslarını artırabilirler. Maliyet yönetimi; yöneticilerin planlamalarına, işletme faaliyetlerini geliştirmeye ve karar almalarına bilgiler sağlamalarına katkı sağlar (Hansen ve ark., 2007).

Daha önceki çalışmalarda maliyet bilgi sisteminin yönetim performansına (Agbejule & Lotta, 2006), maliyet sistemi karmaşıklığı, maliyet sistemi kullanımının maliyet sistemi etkinliği üzerindeki (Schoute, 2009, s. 220) etkisi incelenmiştir. Bu çalışma; söz konusu çalışmalardaki değişkenleri birleştirerek yeni bir modelle ortaya konulmuştur. Bu çalışma, maliyet yönetimi bilgisi, maliyet sisteminin karmaşıklığı, maliyet sisteminin uygulanma amacı ve etkinliğinin yönetim performansı üzerine etkisini incelemektedir. Bunun yanında bu çalışma, maliyet sistemleri kuran ve bu sistemlerin uygulaması yapan işletmelerde yöneticilerin karar almalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

2.1 MALİYET YÖNETİMİ BİLGİSİ

Günümüz işletmeleri sürekli değişen pazarlarda artan rekabete maruz kalmaktadırlar. Pazarlarda işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için teknolojik üretim yöntemleri ve sistemleri ile rekabete karşılık vermeleri gerekmektedir. Diğer yandan işletmelerin bir taraftan teknoloji adaptasyonlarını gerçekleştirirken diğer yanda yönetim muhasebesi kapsamında maliyet analizlerinin de yapılması gerekir. Piyasadaki rekabete tek başına teknolojik ekipmanların yenilenmesi karşılık vermez. Piyasaya sunulan ürünlerin fiyatları da bu aşamada önemli olmaktadır. Ürün fiyatlandırılması için maliyet bilgilerine ihtiyaç vardır. İşletmede maliyet verilerinin kullanılması ve yönetilmesi gerekir. İşletmelerin maliyet bilgi yönetimine önem vererek rekabete karşılık vermeleri (Sanchez ve ark.,2019: 265) ve sürekli olarak maliyet bilgilerini yenilemeleri gerekir. Böylece artan teknolojik bilgiler ve yöntemler kullanarak maliyetlerini yönetebilme imkânını elde edebileceklerdir.

Maliyet yönetimi, yöneticilerin işletme için bilgileri toplamalarını sağlar. Maliyet yönetimi toplanan bilgilerin ölçmesini, sınıflandırılmasını ve raporlanması gerçekleştiren bir sistem olarak tanımlanabileceğini söyleyen (Hansen ve ark., 2007) elde edilen bilgilerin rastgele olmaması gerektiğini belirterek, bu bilgilerin ürünlerle, müşteriler ile ve tedarikçiler ile ilgili olması gerektiğini söylemektedir. Tabii bu bilgilerin elde edilmesi ile hedeflenen amaçlarında önceden ortaya konması gerekir. Aslında, temel yönetim muhasebesi araçları, maliyet performansını ölçmek ve maliyet yönetimini sürdürebilmek için gerekli maliyet bilgileri sağlamaktadır. Sağlanan bu bilgiler ile maliyetler ile ilgili alternatif çözüm önerileri geliştirilebilir ve böylece işletme finansal performansı artırılabilir (Henri ve ark., 2016:270). Maliyet yönetim bilgisini geliştirerek, bir taraftan üretime etki eden madde ve malzeme maliyetleri azaltılırken diğer yanda bu unsurların kullanım düzeyinin düşürülmesi ile çevreye verilen atık gibi konularda da toplumsal fayda elde edilebilir (Henri ve ark., 2016:270). Bilgi ve üretim teknolojileri birbirlerini tamamlamadığı takdirde işletmeler üretkenliği ve büyümeyi sağlayamaz. Bunun için bir maliyet sistemine ihtiyaç vardır.

Maliyet yönetimi bilgi seviyesinin artması ile genel üretim giderlerinin daha iyi tespit edilmesini sağlar ve maliyet hesaplamalarındaki karmaşıklığın önüne geçer. Böylece yöneticilerin performansları da artar. İşletme yöneticilerinin maliyet yönetimi bilgilerini arttırdıklarında bu bilginin yönetim performansı üzerindeki etkisinin daha olumlu hale geleceğini bunun da maliyet sistemi kurma amaçlarının gerçekleşmesi ile sonuçlanacağını belirten (Agbejule & Lotta, 2006), yöneticilerin maliyet yönetimi bilgilerini ne kadar çok artırırlarsa o ölçüde yönetim performanslarının da artacağını ortaya koymuştur.

2.2 MALİYET SİSTEMİ KULLANIM DÜZEYİ

Kudyba & Vitaliano (2003), bilgi teknolojilerinin getirdiği gelişmiş bilgi akışı işletme genelindeki entegrasyonu sağlamlarken, maliyet ve kontrol sistemlerini düzenleyerek yöneticilere karar almalarında katkı sağlar. BT atıl üretim faktörlerinde,

emek ve sermaye, gibi gereksiz israfı azaltarak karlılığı artırmada önemli fayda sağlar. Maliyet sistemlerinin karmaşıklık bir yapıya sahip olduğunu belirten (Schoute, 2009) genelde akademik çalışmaların bu karmaşık yapının çözümüne odaklandığını belirtmektedir. Bilgi teknolojileri ile yönetim kontrolü ve performansı arasındaki ilişki, özellikle bilgi teknolojileri hakkındaki eksiklikten dolayı, çok fazla araştırılmış bir konu değildir. Bu nedenle bilgi teknolojilerinin işletme süreçlerine entegrasyonu ve kullanımı konusunda çok daha fazla çalışmanın yapılması gerekmektedir (Maiga ve ark., 2014:79) . Çünkü günümüz teknolojileri ve üretim sistemleri işletmeler arasında rekabet seviyelerine çok fazla etki etmektedir. Üretimin her aşamasında yapılan kalite kontrolleri, ayıplı ürünlerin miktarını azalttığı ve bunun da maliyet yönetimine olumlu katkısı sağladığı bir gerçektir. Üretim süreçlerinde artan karmaşık yapı, üretim süreçlerinin daha etkin takibinin yanı sıra yeni teknolojilerin kullanımının önemini artırmıştır (Dalğar, 2012:30).

Günümüzde rağbet gören uygulama haline gelen kurumsal kaynak planlama (ERP) uygulamalarının işletmeler için verimlilik ve maliyet tasarrufu sağlayabileceği bu durumda işletmelerin kaynaklarını daha olumlu yönetebileceği düşüncesi yaygındır. Ancak ERP uygulamalarının işletmenin finansal performansı üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını Poston (2001) da ileri sürülmektedir. Bu aşamada sorgulanması gereken konu şudur; bilgi teknolojilerine yapılan yatırımların ne zaman ve nasıl işletme performansına olumlu etkisi (Dehning ve Richardson, 2002) olacaktır? Yazar bilgi teknolojilerine yapılan sermaye yatırımlarının bu teknolojilerden beklenen faydayı karşılamadığını ifade etmektedir.

Bilgi teknolojilerinin işletmeye entegrasyonu ve bu yolla maliyet kontrolü doğrudan finansal performansı üzerinde önemli etkiler sağlamamaktadır. İşletme performansını artırılması için bilgi teknolojilerinin ve maliyet yönetiminin birlikte değerlendirilmeye tabi tutulması işletme yapısına uygun sistemlerin tedarik edilerek kullanılması gerekir (Maiga ve ark., 2014:79). Bir başka ifade ile iş karmaşıklığı çok

olan işletmenin kullanacağı bilgi teknolojileri ile çok daha sınırlı ve yalın olan işletmelerin kullanacağı üretim teknolojileri farklı olmalıdır, çözümler işletme odaklı geliştirilmelidir. Bu farklılık hem programların kullanım kapasitesinde hem de programların edinim maliyetlerinde görülebilmektedir.

İşletme yönetimine gelen bilgiler teknolojik programlar veya teknikler aracılığıyla olursa, işletme çalışanları maliyet bilgilerinin daha kolay bireysel yorumlarını yaparak fikir birliği geliştirmeyi daha etkili hale getiriler. Üretim süreçlerinde ortaya çıkan yeni tekniklerin kullanımındaki karmaşıklık, üretimin takibi ve maliyetlerin ölçülmesini gittikçe zorlaştırdığını belirten (Dalğar, 2012:30), bu nedenle günümüzde işletmeler bilgi sistemlerinden de yararlanarak maliyet muhasebesi ile bütünleşmiş üretim takip sistemlerini oluşturmaları ve maliyetlerini yönetmede kolaylık sağlamalarını önermektedir (Dalğar, 2012:30). Yeni teknoloji kullanım maliyetinin hızla yükseldiğini belirten (Carnoy, 1997:120) yüksek maliyetlerin yeni pazarlara girişi sınırlandırdığını, bu sınırlılığı ortadan kaldırmak ve işletmelerin yeni teknolojileri kullanmada daha fazla devlet desteğinin sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Üretim süreçlerindeki karmaşık yapı yeni teknolojilerin kullanımının artması ile (Dalğar, 2012:30), Maliyet yönetimi etkinliği ve yönetim performansı (Schoute, 2009, s. 220) , (Uyar & Kuzey, 2016:169) artacaktır.

2.3 MALİYET SİSTEMİ KULLANIM AMAÇLARI

Üretim işletmeleri ürünlerin maliyetlerini hesaplarken bir sistem dâhilinde hareket ederler. Hem tek düzen muhasebe sistemine hem de muhasebe standartlarına göre raporlama yapan işletmelerin hangi maliyet sistemini kullandıkları ile ilgili bilgileri bilanço dip notlarında belirtmeleri gerekir. Maliyet sistemlerinin hangileri kullanılırsa kullanılsın mutlaka hammadde ve malzeme, işçilik ve genel giderlerin hesaplamaya dâhil edilmesi gerekir. Bu satışların maliyetini belirleme bakımından önemlidir. Ancak zaman zaman özel fiyat teklifleri için bazı giderlerin devre dışı bırakılarak maliyet hesaplanması ve özel tekliflere karşı strateji üretilmesi de

görülebilmektedir. Bu durumda da yine birim maliyetleri hesaplamak için bir sisteme ihtiyaç vardır.

Yönetim muhasebesi yapan işletmeler çoğunlukla standart maliyetleme yöntemini kullanırlar. Böylece üretim sonrası ortaya çıkan fiili maliyetler ile karşılaştırma yapılır. Yöneticilerin performansı da bu aşamada ortaya çıkabilir. Yönetimin temel başarısı kendilerine tahsis edilen dönem başı sermaye ile dönem sonunda elde edilen karlar ve sermayenin nasıl kullanıldığı bir performans ölçütü olarak değerlendirilebilir.

Maliyet sistemlerinin temel amaçlarının başında işletme faaliyetlerinin kontrol edilmesi, yöneticilerin geleceğe ilişkin kararlarına veri sağlanması ve dönem içi faaliyetlerin denetiminde ve kontrolünde önemli bilgiler sağlanması gelir. Bu aşamada işletme yönetimine maliyetlerin yönetimi bakımından önemli görev düşmektedir. Çünkü maliyet sistemi yönetimi, işletmenin oluşturduğu stratejiyle uyumlu bir maliyet yapısını oluşturmak için tasarlanmış organizasyonel araçları, ürünleri ve süreçleri içerir. Bu amaçlarla hedef işletmenin performansını artırmak maliyet yöneticilerinin temel hedefidir (Henri ve ark., 2016:270). Rekabet koşullarına bağlı olarak, üretim süreçlerindeki karmaşıklık ve işlem hızının artması, üretimin daha etkin takibinin yanı sıra maliyetlerin de daha doğru bir şekilde ölçülmesinin (Dalğar, 2012:30) ve yeni teknolojilerin kullanımının önemini artırmıştır.

Maliyet sisteminin amaçları ancak iyi kurgulanmış ve iyi bir maliyet sistemine oturtulmuş yönetmelerle gerçekleştirilebilir. Finansal muhasebeden sağlanacak güvenilir, ayrıntılı ve gerçekçi bilgilerin varlığı maliyet muhasebesi ile kullanılarak birim maliyetlerin hesaplanması sağlanır. Şayet işletme muhasebe kayıtları ve uygulamaları yeterli düzeyde doğru bilgi akışı sağlamıyorsa maliyet sistemlerini kurmanın da çok fazla faydası görülemeyecektir. Çünkü maliyet sisteminden sağlanacak güvenilir ve sistematik veriler ile ancak gerçekçi yönetim kararları alınabilir (Uyar & Kuzey, 2016: 169). Pavlatos & Paggios'un (2009) konaklama

endüstrisindeki maliyet sistemi işlevselliği üzerinde yapmış olduğu çalışmada; otellerin kullanmış olduğu maliyet sistemlerinin çoğunun kullanılabilir bilgiler olmadığı ve kaliteli maliyet bilgileri sağlamadığını tespit etmişlerdir. Ortaya çıkan sonuca göre; maliyet sistemi işlevselliği daha çok düşük maliyet stratejisi ile desteklenmesi gerektiği yönünde olmuştur. Maliyet bilgilerinin sistemli kullanımı ve maliyet sisteminin etkin kullanımı işletmede hedeflenen maliyet sistemi etkinliğini sağlayacaktır (Chenhall and Langfield, 1998).

2.4 MALİYET YÖNETİMİ ETKİNLİĞİ

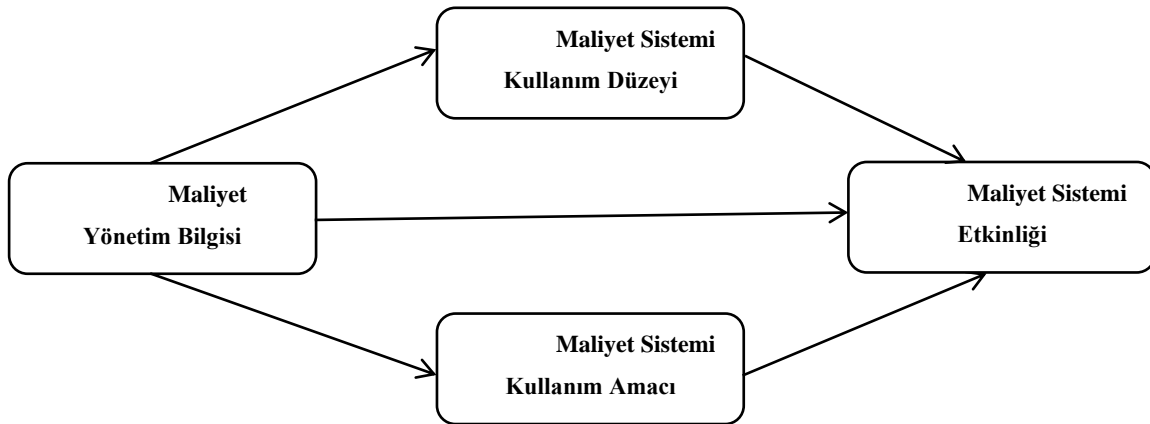
Bu çalışmada maliyet sistemi karmaşıklığı ve maliyet sistemi kullanımının maliyet yönetimi etkinliği üzerine etkisini araştıran Schoute'nın (2009) çalışması geliştirilerek maliyet yönetimi etkinliği bağımsız değişkeni yönetim performansı bağımlı değişkeni ile ilişkilendirilmiştir. Böylece daha önceki çalışmada yazarın elde ettiği üretim karmaşık yapısının ve maliyet sistemi kullanımının maliyet yönetimi üzerine olumlu etkisinin birlikte yönetim performansına nasıl etki edeceği ölçülmüştür. Sözü edilen etki araştırmanın sonuçlarının analiz edildiği bölümde ortaya konacak ve sonuçları değerlendirilecektir.

Maliyet sisteminin etkinliği esas olarak şu dört boyutla açıklanır: finansal kontrol, planlama-kontrol, etkin kaynak kullanımı ve üretim atıkları miktarını düşürmedir (Al-Omiri & Drury, 2007; Uyar & Kuzey, 2016). Bu bakımdan maliyet yönetimi yapanların işletmeye değer katabilecek planlamalar yapmalarını ve bu planların belirli aralıklarla kontrol edilmesini gerçekleştirmeleri gerekir. Maliyet yönetimi etkinliği için; doğrudan gider miktarlarının kullanım miktarlarının düşürülmesini düşünmek yerinde olmayabilir. Çünkü bir yönetici üretim giderlerini ancak bir noktaya kadar elimine edebilir.

İyi bir maliyet yönetimi etkinliğinin temelinde bir taraftan birim maliyetlerin düşürülmesini gerçekleştirirken diğer yanda üretim faktörlerinin verimliliğini artırmayı hedefler. Dolayısıyla verimlilik artışı ve maliyetlerin düşürülmesi yoluyla

satışlarda artırılabilir. Maliyet yönetimi faaliyetleri, işletmenin maliyet yapısını değiştirmeyi ve etkili yönetimi amaçlayan faaliyetleri olarak ifade edilir (Henri ve ark., 2016:270). Maliyet yönetimi; yöneticilerin planlamalarına, işletme faaliyetlerini geliştirmeye ve karar almalarına bilgiler sağlaması gerekir (Hansen ve ark., 2007). Etkili maliyet yönetimi işletmede farklı düzeydeki çalışanların ve yöneticileri arasında etkileşimin üst düzeyde olması gerektiğini belirten (Tichacek, 2005:4) tüm kişilerin yönetim metodolojilerini kullanarak aralarında bir işbirliği oluşturmaları gerektiğini belirtmektedir. Yazar ayrıca etkili maliyet yönetimi işletmenin, yöneticilerin yürüttüğü projelerden elde edilen bilgilerin bir başka projelerde de kullanılabilir olmasını ve kullanılan metodolojiler organizasyon hedefleriyle entegre edilebilmeyi (Tichacek, 2005:4) sağlamsının gerektiğini dile getirmiştir.

Maliyet yönetiminde etkinliğin sağlanabilmesi için maliyetlerin; gerçek tutarlarının hesaplanması, gerçekçi tahminlerinin yapılması ve işletme amaçlarına uygun şekilde bütçelenmesi gerekmektedir. Maliyet sisteminin etkin bir şekilde çalıştırılması ve bu sistemden sağlanan verilerin anlamlı ve kullanılabilir olması durumunda (Uyar & Kuzey, 2016:169) bu bilgiler işletme yönetimine yardımcı olacağından dolayı işletme yönetimin performansını artırır.

Şekil 1. Maliyet yönetim bilgisinin maliyet sistemi etkinliği üzerine etkisi

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3. 1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İşletmelerin fiyat belirlemede ve alınan fiyat tekliflerini analiz etmede maliyet sisteminin varlığı çok önemli katkı sağlar. Bu bakımdan kullanıcıların bu sistem ile ilgili tutumlarının ölçülmesi gerekir. Araştırmada; işletme yöneticilerinin görüşlerini almak üzere nicel istatistik yöntemine uygun sorular kullanılmıştır. Araştırmada bağımsız değişken olarak; maliyet yönetimi bilgisi, maliyet sistemi kullanım düzeyi, maliyet sistemi kullanım amacı belirlenmiştir. Bağımlı değişken olarak ta maliyet yönetimi etkinliği belirlenmiş ve söz konusu değişkenler arası ilişkiler test edilmiştir.

3. 2. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada; işletme yönetimin maliyet etkinliğini ne ölçüde gerçekleştirdiği ve bunun satış gelirlerinin artırılmasında nasıl etki ettiğini ölçmeye yönelik kurulan modele ilişkin hipotezlerin ölçümüne yönelik oluşturulan modeldeki hipotezler aşağıda yer almaktadır.

Araştırmada aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

H₁: Maliyet Yönetim Bilgisi ile Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₂: Maliyet Yönetim Bilgisi ile Maliyet Sistemi Etkinliği arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₃: Maliyet Yönetim Bilgisi ile Maliyet Sistemi Kullanım amacı arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₄: Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi ile Maliyet Sistemi Etkinliği arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₅: Maliyet Sistemi Kullanım amacı ile Maliyet sistemi etkinliği arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

3. 3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini, İnegöl'de üretim yapan 450 üretim işletmesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda çeşitli yollarla (e-mail, yüz yüze ve web anket gibi) adı geçen işletmelere anketler gönderilmiştir. Ancak analize değer 151 adet anket üzerinden veri kullanımı gerçekleşmiştir. Maliyet yönetiminin etkinliği ile ilgili kullanıcıların görüşlerini almak üzere kurulan hipotezlerin kabul edilip edilmediğine göre araştırmanın analiz sonuçları Şekil 2' de özet olarak verilmiştir.

3. 4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın anket soruları, araştırmanın amacına yönelik olarak, uluslararası alanda kabul görmüş dergilerde yayınlanan makaleler araştırılarak, tespit edilmiştir. Anket sorularında 5'li likert ölçeği Maliyet yönetimi bilgisi, maliyet sistemi kullanım düzeyi için; 1 ve 5 arası kullanılmıştır. Bu ölçekler; 5=tamamen katılıyorum (TK); 4=katılıyorum (K) 3=fikrim yok (FY); katılmıyorum (Katılmıyorum); 1=kesinlikle katılmıyorum (KK) dur. Maliyet sistemi kullanım amacı, 1 = Hiç Kullanmıyoruz, 2 = Belli Ölçüde Kullanıyoruz, 3 = Karasızım, 4 = Önemli Ölçüde Kullanıyoruz 5 = Çok Büyük Ölçüde Kullanıyoruz ölçekleri, maliyet yönetimi etkinliği için ise; 1 = Hiç Etkin Değil, 2 = Bir Dereceye Kadar, 3 = Karasızım, 4 = Önemli Ölçüde Etkin 5 = Çok Büyük Ölçüde Etkin ölçekleri kullanılmıştır.

Toplanan verilerin değerlendirilmesi için SPSS for Windows 23.0 istatistik paket programı kullanılarak, hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığı SPSS yardımıyla test edilecektir. Bu amaçla araştırmaya konu olan değişkenlerin faktör analizleri, güvenilirlik analizleri, korelasyon analizi ve regresyon analizleri yapılacaktır. Araştırma sorularına verilen cevaplar ve oranları aşağıdaki gibidir.

4. BULGULAR

4. 1. FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI

Çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanan ve uygulanan anketlerden elde edilen veriler, hipotez yapısına uygun olarak faktör analizine tabi tutulmuştur. Çalışmanın anketi şu bölümlerden oluşmaktadır. Öncelikle anket ana sayfasında anketin başlığını ve konusu verilerek anketi dolduranlara bilgi verilmiştir. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait sorular yer verilmiştir. İkinci kısımda ise cevaplayan kişilere ve çalıştıkları kurumlara ilişkin soruların yer aldığı demografik sorulara yer verilmiştir. Bu analizde: cevaplayıcıların maliyet sistemi ve etkinliği konusundaki niyet ve tutumlarının gelecekteki davranışları üzerine etkisini ölçmek amacıyla çalışma modeli oluşturulup değişkenler belirlenmiştir. Birinci modelde bağımlı değişken olarak; maliyet sistemi kullanma düzeyi, bağımsız değişken olarak da maliyet yönetim bilgisi belirlenmiştir. İkinci modelde bağımlı değişken olarak maliyet sistemi kullanma amacı, bağımsız değişken olarak da maliyet yönetim bilgisi belirlenmiştir. Üçüncü modelde bağımlı değişken olarak maliyet sistemi etkinliği, bağımsız değişken olarak da maliyet yönetim bilgisi belirlenmiştir. Dördüncü modelde bağımlı değişken olarak maliyet sistemi etkinliği, bağımsız değişken olarak da maliyet sistemi kullanma düzeyi ve maliyet sistemi kullanma amacı olarak belirlenmiştir. Bu değişkenlere ait faktör analizi sonuçları tablo 1' de görülmektedir. Toplam açıklanan varyans tablo görüldüğü gibi %80,6 olarak gerçekleşmiştir. Analizde görüldüğü gibi faktör yükleri anlamlı ve olumlu düzeyde yüksek olarak çıkmıştır.

Tablo 1. Bağımlı Değişkenlere Ait Faktör Yükleri

Toplam Açıklanan Varyans: 80,6%	MYB	MSK	MSA	MSE
Alfa	,729	,802	,770	,766
1-Firma karlarını yönetmede mesleki deneyime sahibim.	742			
2-Çalıştığın firmalarda her zaman birincil performans ölçüsü kar elde etmektir				
3-Maliyetleri yönetme konusunda çok deneyimim var.	,804			

4-Çeşitli kalemler için harcanan tutarları karşılaştırarak maliyetleri yönetirim.	,736			
5-Maliyetleri yönetimi yaparken her bir hesap kalemini çok dikkatli bir şekilde hesaplarım.	,734			
6-Maliyet azaltma		,675		
7-Ürün fiyatlandırma		,702		
8-Performans ölçümü		,822		
9-Müşteri karlılığı analizi		,749		
10-Stok değerlemesi		,714		
11-Bilgisayar destekli üretim (CAM);			,733	
12-Gerçek zamanlı süreç kontrol sistemleri;			,673	
13-Esnek üretim sistemleri (FMS);			,720	
14-Bilgisayarlı sayısal kontrol makineleri (CNC)			,738	
15-Barkodlama / otomatik tanımlama			,614	
16-İşletmemizde kararların alınmasında, maliyet sisteminin sağladığı veriler önemli şekilde etkili olmaktadır				,876
17-İşletmemizde maliyet sistemi bilgisine sahip olan personelin raporlarında, maliyet sisteminin varlığı önemli ölçüde etkili olmaktadır				,766

Çözüm (Extraction) Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi, Rotasyon Yöntemi: Kaiser Normalizasyonu ile Varimax

MYB; Maliyet Yönetim Bilgisi, MSK; Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi, MSA; Maliyet Sistemi Kullanım amacı, MSE; Maliyet Sistemi Etkinliği

4. 2. GÜVENİLİRLİK ANALİZİ SONUÇLARI

Çalışmada yapılan faktör analizi sonucunda ortaya çıkan faktör dağılımına uygun olarak, her bir değişkenin alfa katsayılarına bakılmıştır. Faktör analizleri sonucunda ortaya çıkan ve aşağıda tablo 1' de verilen değerlerin oldukça tatmin edici düzeyde olduğu görülmüştür. Değişkenlere ait güvenilirlik katsayıları şöyledir. MYB, 729; MSK, 802; MSA, 770; MSE, 766.

4. 3. KORELASYON ANALİZİ

Tablo 2. Korelasyon, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	Ortalama	Standart S	MYB	MSK	MSA	MSE
Yönetim Bilgisi	3,6636	,85115	1			

Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi	3,7430	,74131	,647**	1		
Sistemi Kullanım Amacı	3,7483	,73592	,597**	,657**	1	
Maliyet Sistemi Etkinliği	3,0497	1,02592	,235**	,314**	,341**	1

** Korelasyon, $\rho=0,01$ seviyesinde anlamlı (çift yönlü), * Korelasyon, $\rho=0,05$ seviyesinde anlamlı (çift yönlü)

MYB; Maliyet Yönetim Bilgisi, MSK; Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi, MSA; Maliyet Sistemi Kullanım amacı, MSE; Maliyet Sistemi Etkinliği

Tablo 2’de araştırma konusuna ait değişkenlerin SPSS programı yardımı ile analize tabi tutulmuştur. Analizde korelasyon katsayıları, ortalamaları ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Analiz aşamasında, bağımsız değişkenler ilk sıralarda olmak üzere sıralanmış daha sonra da bağımlı değişken değerlemeye alınmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre değişkenlerin arasında önemli düzeyde ilişki vardır. Maliyet Sistemi Etkinliği ile sistemi kullanma amacı arasında ($,597^{**}$), maliyet sistemi etkinliği ile maliyet sistemi kullanma arasında ($,647^{**}$) seviyelerinde önemi düzeyde yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca maliyet sisteminin etkin bir kullanımı durumuna maliyetler hakkında bilgiye sahip olmak gerektiği ($,235^{**}$) sonucuna varılmıştır.

Ayrıca yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre; maliyet sistemi kullanım amacı ile kullanım düzeyi arasında çok önemli olumlu bir ilişki ($,657^{**}$) olduğu görülmektedir. Diğer yanda maliyet yönetimi sistemi kullanım düzeyinin maliyet bilgisine bağlı olduğu ($,647^{**}$) ve bilgi düzeyinin kullanımla artacağı ve kullanım düzeyi arttıkça maliyet yönetim bilgisinin artacağı sonuçları tespit edilmiştir.

4. 4. REGRASYON ANALİZİ VE HİPOTEZ TESTLERİ

Tablo 3. Değişkenlerin Bağımlı Değişkenler Üzerine Etkisi

Bağımsız Değişkenler	Beta (β)	Anlamlılık (p)
H1: Maliyet Yönetim Bilgisi	,563**	,000
Bağımlı Değişken: Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi Adjusted (R ²) R Square = ,647 F = 107,231**		

Bağımsız Değişkenler	Beta (β)	Anlamlılık (p)
H2: Maliyet Yönetim Bilgisi	,516**	,004
Bağımlı Değişken: Maliyet Sistemi Etkinliği Adjusted (R ²) R Square = ,235 F = 8,675**		
Bağımsız Değişkenler	Beta (β)	Anlamlılık (p)
H3: Maliyet Yönetim Bilgisi	,283**	,000
Bağımlı Değişken: Maliyet Sistemi Kullanım amacı Adjusted (R ²) R Square = ,597 F = 82,346**		
Bağımsız Değişkenler	Beta (β)	Anlamlılık (p)
H4: Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi	,220	,121
H5: Maliyet Sistemi Kullanım Amacı	,330*	,021
Bağımlı Değişken: Maliyet Sistemi Etkinliği Adjusted (R ²) R Square = ,361 F = 11,095**		

** Korelasyon, $q= 0,01$ seviyesinde anlamlı (Çift Yönlü), *Korelasyon, $q= 0,05$ seviyesinde anlamlı (Çift Yönlü)

Tablo 3.'te görüleceği gibi maliyet yönetim etkinliği bağımlı değişkeni ile bağımsız değişkenler; planlama kapasitesi ve teslim kapasitesi faktörleri dört model gereği analize tabi tutulmuştur.

Model 1. analiz neticesinde; $R^2 = ,647$ ve $F = 107,231^{**}$ ve $q < 0,00$ seviyesinde değerler tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçlar H_1 hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

Model 2. analiz neticesinde; $R^2 = ,235$ ve $F = 8,675^{**}$ ve $q < 0,04$ seviyesinde değerler tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçlar H_1 hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

Model 3. analiz neticesinde; $R^2 = ,597$ ve $F = 82,346^{**}$ ve $q < 0,00$ seviyesinde değerler tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçlar H_3 hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

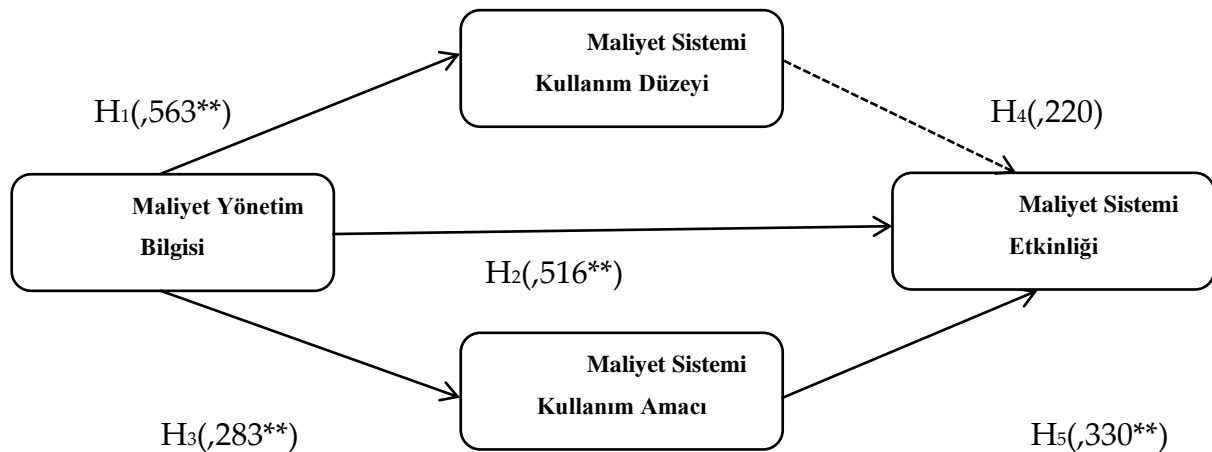
Model 4. analiz neticesinde; $R^2 = ,361$ ve $F = 11,095^{**}$ ve $q < 0,02$ seviyesinde değerler tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçlar H_5 hipotezinin desteklendiğini göstermektedir. H_4 Hipotezimiz ise reddedilmiştir. Maliyet sistemi kullanım düzeyi ile maliyet sistemi etkinliğinin arasında olumlu bir ilişki olmadığı görülmüştür. Aslında

bu sonuç ankette sistem kullanma düzeyi ile ilgili soruların doğru sorulduğu, kullanıcıların teknolojik araçları kullanmadıklarını göstermektedir. Bu bakımdan maliyet sisteminin etkinliği için yazılım ve maliyet hesaplama sistemlerinin daha fazla kullanılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Analizde ortaya çıkan bu sonuçların oldukça tatminkâr değerlere sahip olduğu görülmektedir. Bu da modellemenin ve değişkenler arasında kurulan ilişkilerin anlamlı bir şekilde yapıldığını göstermektedir. Ortaya çıkan bu sonuçlar H₁, H₂, H₃ ve H₅ hipotezlerinin desteklendiği, H₄ hipotezinin ise reddedildiğini göstermektedir. Hipotezlere ait özet tablo 4'te ve şekil 2'de görülmektedir.

Tablo 4. Hipotez Sonuçları

HİPOTEZLER	β	ρ (Sig.)	K/R
H1: Maliyet Yönetim Bilgisi ile Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,563	,000	KABUL
H2: Maliyet Yönetim Bilgisi ile Maliyet Sistemi Etkinliği arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,516**	,004	KABUL
H3: Maliyet Yönetim Bilgisi ile Maliyet Sistemi Kullanım amacı arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,283**	,000	KABUL
H4: Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi ile Maliyet Sistemi Etkinliği arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,220	,121	RED
H5: Maliyet Sistemi Kullanım amacı ile Maliyet sistemi etkinliği arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,330*	,021	KABUL

Şekil 2. Maliyet yönetim bilgisinin maliyet sistemi etkinliği üzerine etkisi analiz sonuçları

5. SONUÇ

Üretim işletmelerinde maliyet sistemlerinin ne ölçüde etkin kullanıldığını konu alan bu çalışmamız özellikle maliyet sistemlerinin kullanımının temel amaç ve zorluklarını ele almıştır. Bu çalışma işletmelerdeki maliyet yönetim bilgisinin işletme maliyetlerini hesaplamada ne kadar önemli olduğunu göstermek ve bu bilgiye sahip olunması durumunda elde edilecek etkinliği (raporların daha doğru yapılması, maliyet analizlerinin ve sapmalarının daha iyi tespit edilmesi, alıcılara farklı fiyat tekliflerinin verilebilmesi) sağlayacaktır. Bu amaçları ve işletmelerde yönetim tabanlı maliyet etkinliğini incelemeyi konu alan bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Yapılan analiz ile elde edilen sonuca göre; katılımcılar maliyet yönetim bilgisine sahip olan yöneticilerin maliyet sistemini kullanmada başarılı oldukları (,563**) görülmektedir. Dolayısıyla işletmelerde maliyet yönetiminde bilgi artırımına önem verilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Maliyet yönetim bilgisi ile maliyet sistemi kullanım düzeyinin karşılıklı birbirini etkiledikleri ve paralel sonuçlar elde edildiği sonucuna varılmıştır. Özellikle Türkiye’de KOBİ’lerin bir kısmında maliyet bilgisinin sınırlı kullanıldığı düşünüldüğünde, maliyetlerin yönetilemediği anlaşılabilir. Elde edilen sonuç; işletmelerin maliyet bilgi yönetimine önem vererek rekabete karşılık vermeleri ve sürekli olarak maliyet bilgilerini yenilemeleri gerektiğini belirten (Sanchez ve ark.,2019: 265) ile aynı yönde sonuç vermiştir. Böylece işletmeler artan teknolojik bilgiler ve yöntemler kullanarak maliyetlerini yönetebilme imkânını elde edebileceklerdir.

Ortaya çıkan önemli bir diğer sonuç; maliyet yönetim bilgisine sahip olmanın çok önemli düzeyde (,516**) maliyet sisteminin etkinliğini, daha iyi maliyet analizleri ve raporlamaların yapılabildiğini göstermektedir. Bu noktada elde edilen istatistiki değere göre cevaplayıcılar bu iki değişkenin birbirini doğrudan etkilemede etkili olduğunu beyan etmişlerdir. Maliyet sisteminin etkinliğinin finansal kontrol,

planlama-kontrol, etkin kaynak kullanımı ve üretim atıkları miktarını düşürme (Al-Omiri & Drury, 2007; Hansen ve ark., 2007; Uyar & Kuzey, 2016) olduğunu belirten yazarlara göre de maliyet sisteminin etkinliği için maliyet bilgisine sahip olunması gerekliliği ön şartlardan biri olarak belirlenmiştir.

Elde edilen diğer sonuçlardan biri de şudur. Maliyet yönetim bilgisinin maliyet sistemi kullanma amacını olumlu yönde etkileyerek işletmelere daha fazla ve etkin maliyet sisteminin kurulmasını ve kullanılmasını (,283**) önermektedir. Bu durum maliyet bilgilerinin sistemli kullanımı ve maliyet sisteminin etkin kullanımı işletmede hedeflenen maliyet sistemi etkinliğini sağlayacaktır (Chenhall and Langfield, 1998). Dolayısıyla ortaya çıkmış olan sonucumuz literatürdeki örnekleri ile aynı yönde sonuçlanmıştır.

Ortaya çıkan diğer bir sonuç ise maliyet sistemi kullanımı amacının maliyet sistemi etkinliğini (,330**) olumlu ve pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Dolayısıyla etkili maliyet yönetimi işletmede farklı düzeydeki çalışanların ve yöneticileri arasında etkileşimin üst düzeyde olmasını (Tichacek, 2005:4) sağlayacaktır. Bu bakımdan maliyet sisteminin etkin bir şekilde çalıştırılması ve bu sistemden sağlanan verilerin anlamlı ve kullanılabilir olması durumunda (Uyar & Kuzey, 2016:169) bu bilgiler işletme yönetimine yardımcı olacağından dolayı işletme yönetimin performansını artırarak etkin bir maliyet yönetimi gerçekleştirilecektir.

KAYNAKÇA

- Abata, M. A. (2014). Participative Budgeting and Managerial Performance in the Nigerian Food Products Sector. *Global Journal of Contemporary Research in Accounting, Auditing and Business Ethics (GJCRA) An Online International Research Journal* (ISSN: 2311-3162), Vol: 1 Issue 3.
- Agbejule, A. & Lotta, S. (2006), The effect of cost management knowledge on the relationship between budgetary participation and managerial performance, [*The British Accounting Review, Volume 38, Issue 4*](#), December 2006, Pages 427-440
- Al-Omiri, M. and Drury, C. (2007), "A survey of factors influencing the choice of product costing systems in UK organizations", *Management Accounting Research*, Vol. 18 No. 4, pp. 399-424.
- Carnoy, M. (1997). The new information technology – international diffusion and its impact on employment and skills A review of the literature. *International Journal of Manpower*, 18 No. 1/2
- Chenhall, R.H., Langfield-Smith, K., 1998. The relationship between strategic priorities, management techniques and management accounting: an empirical investigation using a systems approach. *Accounting, Organizations and Society* 23 (1), 243–264.
- Copper R.Y., Kaplan, R.S. (1992), "Activity based systems: measuring the cost and resource usage", *Accounting Horizons*, Vol. 6 No. 3, pp. 1-13.
- Cooper, R. and Slagmulder, R. (2003). *Interorganizational Costing*, Part 2. Cost Management, 12-24.
- Dalğar, H. (2012), İşletmelerde Maliyet Muhasebesi İle Entegre Üretim Takip Sisteminin Oluşturulması: Bir Vaka Çalışması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, sayı 56.

- Dehning, B., & Richardson, D. J. (2002). Returns of investments in information technology: a research synthesis. *Journal of Information Systems*, 16(1), 7–30.
- Fawcett, S., E., Calantone, R.,J., ve Roath,A. (2000). Meeting quality and cost imperatives in a global market, *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, Vol. 30 No. 6, 472-499.
- Hansen, D., Mowen, M & Guan, L. (2007). Cost management: *Accounting and control*, Cengage Learning.
- Henri, J. F., Boiral, O. & Roy, M.J. (2016). Strategic cost management and performance: The case of environmental costs.*The British Accounting Review*,48, 269e282.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.bar.2015.01.001>
- Karcioğlu, Reşat. (2000). “*Stratejik Maliyet Yönetimi*”, Aktif Yayınevi, 62.
- Kaya, G. A. (2010). Hedef maliyetleme, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 315-331.
- Kırlı, M & Kayalı, N. (2010). Stratejik Maliyet Yönetimi ve Kısıtlar Teorisi: Bir Uygulama. *Celal Bayar Üniversitesi S.B.E. Sosyal Bilimler*, 8/2
- Kudyba, S., Vitaliano, D. (2003). Information Technology and Corporate Profitability: A Focus on Operating Efficiency, *Information Resources Management Journal* , 16(1), 1-13.
- Maiga, A.S., Nilsson, A. & Jacobs, F.A. (2014). Assessing the interaction effect of cost control systems and information technology integration on manufacturing plant financial performance. *The British Accounting Review*, 46, 77–90
- Maher, M. (1997). *Solutions Manual For Cost Accounting Creating Value for Management*, University Of California, Davis, Fifth Edition
- Mahoney, T.A., Jerdee, T.H. and Carroll, S.J. (1965), “The jobs of management”, *Industrial Relations*, Vol. 4 No. 2, pp. 97-110.

- Pavlatos, O. & Paggios, I. (2009). A survey of factors influencing the cost system design in hotels. *International Journal of Hospitality Management* 28 (2009) 263–271
- Ploss, G. W. (1990). Cost Manufacturing: dawn of a new era, *Production Planning & Control*, London, 1(1), 61-68.
- Poston, R., & Grabski, S. (2001). Financial impact of enterprise resource planning implementations. *International Journal of Accounting Information Systems*,2(4), 271–294.
- Sanchez, A. M., Perez, M. P. & Oliva, S. V. (2019). Absorptive capacity and technology: influences on innovative firms. *Management Research: Journal of the Iberoamerican Academy of Management*, 17 (3)
- Schoute, M. (2009). The relationship between cost system complexity, purposes of use, and cost system effectiveness. *British Accounting Review*, 41(4), 208-226. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2009.10.001>
- Tichacek, R.L. (2005). *Effective Cost Management—Back to Basics*. AACE International Transactions, Saybrook Associates, Inc. 12 Industrial Park Road, CSC.11, Centerbrook, CT 06409.
- Usry, M.F., Hammer, L.H. & Matz, A. (1988). *Cost Accounting*, Cincinnati, South-Western Publishing Co.
- Uyar, A. and Kuzey, C. (2016a), “Contingent factors, extent of budget use and performance: a structural equation approach”, *Australian Accounting Review*, Vol. 26 No. 1, pp. 91-106.
- Uyar, A. & Kuzey, C. (2016). Does management accounting mediate the relationship between cost system design and performance. *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting* 35,170–176

Wong-On-Wing, B., Lan Guo, dan Gladie Lui, 2010. "Intrinsic and Extrinsic Motivation and Participation in Budgeting : Antecedents and Consequences." Behavioral Research in Accounting Volume 22.

Yükçü, Süleyman. (2007). "Yöneticiler İçin Muhasebe: Yönetim Muhasebesi", Birleşik Matbaacılık, İzmir, s.376

Anket Soruları İçin Yararlanılan Makaleler

Maliyet Yönetimi Bilgisi

Agbejule, A. & Lotta, S. (2006), The effect of cost management knowledge on the relationship between budgetary participation and managerial performance, [The British Accounting Review, Volume 38, Issue 4](#), December 2006, Pages 427-440

Maliyet Sistemi Kullanım Amaçları

Schoute, M. (2009). The relationship between cost system complexity, purposes of use, and cost system effectiveness. *The British Accounting Review*, 41, 218-226. doi:doi:10.1016/j.bar.2009.10.001

Maliyet Sistemi Kullanım Düzeyi

Schoute, M. (2009). The relationship between cost system complexity, purposes of use, and cost system effectiveness. *British Accounting Review*, 41(4), 208-226. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2009.10.001>

Maliyet Yönetimi Etkinliği

Schoute, M. (2009). The relationship between cost system complexity, purposes of use, and cost system effectiveness. *British Accounting Review*, 41(4), 208-226. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2009.10.001>